

กฎหมายที่เกี่ยวข้องทรัพย์สินของพระสงฆ์*

Laws Related to the Property of Monks

พระนิทัศน์ธีรปณฺโญ (วงศ์วังเพิ่ม)

Phra Nithat Theerapanyo (Wongwangperm)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University

E-mail: theerapanyo@gmail.com

บทคัดย่อ

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560 มาตรา 5 ทวิ ในพระราชบัญญัตินี้ “คณะสงฆ์” หมายความว่า บรรดาพระภิกษุที่ได้รับบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ตามพระราชบัญญัตินี้ ภิกษุสงฆ์ หรือที่สมัยหลังนิยมเรียกว่า สมมุติสงฆ์ คือ หมู่ภิกษุ ที่ได้รับการอุปสมบทตามพระบรมพุทธานุญาต จากพระเถระตั้งแต่ 4 รูป ขึ้นไปเรียกว่าสงฆ์ ในระบอบประชาธิปไตยมีหลักการให้เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ในส่วนประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ ที่เกี่ยวกับพระภิกษุสงฆ์เรียกร้องเอาทรัพย์สินในฐานะผู้รับพินัยกรรมได้ แต่เรียกร้องในฐานะทายาทโดยธรรมไม่ได้ดังในมาตรา 1622 พระภิกษุนั้น จะเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรมไม่ได้เว้นแต่จะได้สืบทอดจากสมณเพศมาเรียกร้องภายในกำหนดอายุความตาม มาตรา 1754 แต่ภิกษุเป็นผู้รับพินัยกรรมทรัพย์สินพระภิกษุก่อนอุปสมบทและหลังอุปสมบทแล้ว และทรัพย์สินของพระภิกษุมรณภาพ มีประเด็น ที่จะต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อยู่ 3 มาตราด้วยกัน เช่น มาตรา 1623 ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มา ในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศนั้น เมื่อพระภิกษุนั้นถึงแก่มรณภาพให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุนั้น เว้นไว้แต่ พระภิกษุนั้นจะได้จำหน่ายไปในระหว่างมีชีวิตหรือโดยพินัยกรรม และมาตรา 1624 ทรัพย์สินใดเป็นของบุคคลก่อนอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ทรัพย์สินนั้นหากตกเป็นสมบัติของวัดไม่ และให้เป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมของบุคคลนั้น หรือบุคคลนั้นจะจำหน่ายโดยประการใดตามกฎหมายก็ได้

คำสำคัญ : กฎหมาย, ทรัพย์สิน, พระสงฆ์

* Received 1 June 2018; Revised 18 July 2018; Accepted 20 November 2018

Abstract

In Section 5 bis of the Sangha Act B.E. 2505, amended in B.E. 2560, "Sangha" meant monks who were ordained by their preceptors under this law. "Bhikkhu-sangha" or later called monks by convention meant monks who were ordained by more than four senior monks, called "Sangha," under the Buddha's allowance. In democracy, an individual had legitimately a proprietary right. In the Civil and Commercial Code, a monk was also allowed to claim the property as an heir but he was unable to claim it as an heir at law. As in Section 1622, a monk was unable to claim the heritage as a statutory heir unless he as an heir left the Buddhist monkhood and claimed it as a legal heir within the prescription under Section 1754. According to the Civil and Commercial Code, there were three sections to be considered on the property of a monk before and after his monkhood and the property of a dead monk. For example, Section 1623 said, "The property a monk earned during his monkhood period had to become the property of a temple he lived in when he was dead unless he distributed it while he was alive or by his testament," and Section 1624 said, "Whatever belonged to a person before monkhood did not become the temple property and became a heritage to his legal heir. Either he was able to distribute it at law."

Keywords: Laws, Property, Monks

บทนำ

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 (ฉบับที่ 3) แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2560 มาตรา 5 ทวิ ในพระราชบัญญัตินี้ “คณะสงฆ์” หมายความว่า บรรดาพระภิกษุที่ได้รับบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามกฎหมายที่ใช้บังคับก่อนพระราชบัญญัตินี้ไม่ว่าจะปฏิบัติศาสนกิจในหรือนอกราชอาณาจักร “คณะสงฆ์อื่น” หมายความว่า บรรดาบรรพชิตจันนิกาย หรือ อนันมิกาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 (ฉบับที่ 3) แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2560 ของการปกครองคณะสงฆ์กล่าวไว้ว่า มาตรา 20 คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม มาตรา 20 ทวิ เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ให้มีเจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์การแต่งตั้งและการกำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าคณะใหญ่ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม มาตรา 21 การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้จัดแบ่งเขตปกครองดังนี้ (1) ภาค (2) จังหวัด (3) อำเภอ และ (4) ตำบล จำนวนและเขตปกครอง

ดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายเถรสมาคม มาตรา 22 การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้มีพระภิกษุเป็นผู้ปกครองตามชั้นตามลำดับ ดังต่อไปนี้ (1) เจ้าคณะภาค (2) เจ้าคณะจังหวัด (3) เจ้าคณะอำเภอ และ (4) เจ้าคณะตำบล เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควรจะจัดให้มีรองเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะจังหวัดรองเจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะตำบล เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะนั้น ๆ ก็ได้ มาตรา 23 การแต่งตั้ง ถอดถอน พระอุปัชฌาย์ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระภิกษุอันเกี่ยวกับตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ตำแหน่งอื่นๆ และไวยาวัจกร ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายเถรสมาคม 2. เนื้อเรื่อง

ภิกษุสงฆ์ หรือที่สมัยหลังนิยมเรียกว่า สมมุติสงฆ์ คือ หมู่ภิกษุ ที่ได้รับการอุปสมบทตามพระบรมพุทธานุญาตจากพระเถระตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไปเรียกว่าสงฆ์ เนื่องจากคำว่าสงฆ์ แปลว่าหมู่ จึงเรียกหมู่พระภิกษุว่าภิกษุสงฆ์ และหมู่พระภิกษุณีว่าภิกษุณีสงฆ์ จัดเป็น 4 วรรค ตามตามพระบรมพุทธานุญาตให้ทำสังฆกิจตามพระวินัย คือ จตุวรรค 4 รูป ปญจวรรค 5 รูป ทศวรรค 10 รูป วิสดีวรรค 20 รูป แต่ถ้าพระภิกษุ 2-3 รูป เรียกว่า คณะ (เนื่องจากแบ่งพวกกันฝ่ายละ 2 รูปมิได้) ถ้าพระภิกษุรูปเดียว จัดเป็นบุคคล

ภูมิลำเนาของพระสงฆ์ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 (ฉบับที่ 3) แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2560 บังคับไว้ว่า พระภิกษุสงฆ์จะต้องสังกัดวัดใดวัดหนึ่ง แต่ถ้าพระภิกษุไม่สังกัดวัดใดวัดหนึ่ง ก็จะผิด มาตรา 27 (3) ไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง และ(4) ไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักแหล่งให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายเถรสมาคม พระภิกษุผู้ต้องคำวินิจฉัยให้สละสมณเพศตามวรรคสอง ต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำวินิจฉัยนั้น ในระบอบประชาธิปไตยมีหลักการให้เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน รัฐได้บัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 “ภายในบังคับแห่งกฎหมาย เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอย และจำหน่ายทรัพย์สินของตนและได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิ ติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และ มีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย” การรับรองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน นอกจากให้สิทธิแก่บุคคลที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในระหว่างมีชีวิตอยู่แล้วยังรับรองให้เจ้าของกรรมสิทธิ์มีสิทธิวางแผนให้กรรมสิทธิ์ของตนตกทอดแก่ญาติหรือบุคคลอื่นใดที่ตนเห็นสมควรเมื่อตนถึงแก่ความตาย จึงเกิดหลักการของเหตุผลของกฎหมายลักษณะมรดก ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ในส่วนประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ ที่เกี่ยวพระภิกษุสงฆ์เรียกร่องเอาทรัพย์สินในฐานะผู้รับพินัยกรรมได้แต่เรียกร่องในฐานะทายาทโดยธรรมไม่ได้ ดังในมาตรา มาตรา 1622 พระภิกษุนั้น จะเรียกร่องเอาทรัพย์สินมรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรมไม่ได้เว้นแต่จะได้สืบทอดจากสมณเพศมาเรียกร่องภายในกำหนดอายุความตาม มาตรา 1754 แต่ภิกษุเป็นผู้รับพินัยกรรมได้

ห้ามไม่ให้พระภิกษุเป็นโจทก์ฟ้องในขณะที่อยู่ในสมณเพศ แต่ไม่ได้ห้ามการทำสัญญาแบ่งปันมรดกตามมาตรา 1750 ดังนั้นกรณีทำสัญญาแบ่งปันมรดกและอีกฝ่ายผิดสัญญา พระภิกษุก็ฟ้องได้แม้อยู่ในสมณเพศเพราะเป็นการฟ้องบังคับตามสัญญา ไม่ใช่ฟ้องแบ่งมรดก และในกรณีที่ทายาทฟ้องคดีระหว่างพิจารณาทายาทผู้เป็นโจทก์ได้อุปสมบทไม่อยู่ในบังคับของ มาตรา 1622 พระภิกษุฟ้องคดีอื่นที่ไม่ใช่ฟ้องเรียกมรดกได้หรือฟ้องในฐานะเจ้าของรวมก็ได้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 เป็นบทบัญญัติห้ามมิให้พระภิกษุเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรมแต่ถ้าพระภิกษุถูกฟ้องเป็นจำเลยแล้วศาลก็พิพากษาให้พระภิกษุได้รับส่วนแบ่งมรดกด้วยก็ไม่ใช่การขัดกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 สอดคล้องกับทรัพย์สินของพระภิกษุได้มาระหว่างอยู่ในสมณเพศให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1623 ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศนั้น เมื่อพระภิกษุนั้นถึงแก่ภรรณาภาพให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุนั้น เว้นไว้แต่ พระภิกษุนั้นจะได้จำหน่ายไปในระหว่างชีวิตหรือโดยพินัยกรรม

คำพิพากษาฎีกาที่ 5789/2538 ป.พ.พ.มาตรา 10, 1623, 1646, 1647 พินัยกรรมของ พระภิกษุ ส. ผู้มรณะ ระบุไว้ว่า บรรดาเงินที่ข้าพเจ้ามีอยู่ในขณะนี้และที่จะมีขึ้นหรือได้มาในอนาคตซึ่งได้ฝากไว้ที่ธนาคาร ก. ข. และ ค. เงินทั้งนี้ข้าพเจ้าขอยกให้แก่จำเลยศิษย์ของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว แต่ข้อกำหนดพินัยกรรมดังกล่าวนี้ไม่ปรากฏสมุดฝากเงินบัญชีเลขที่ 5106 และ 5459 ที่พิพาทซึ่งเป็นเงินส่วนตัวของพระภิกษุ ส. ผู้มรณะ และพินัยกรรมฉบับนี้ทำขึ้นก่อนที่ผู้มรณะจะมีเงินตามบัญชีพิพาททั้งสองบัญชีนั้นข้อกำหนดพินัยกรรมดังกล่าวจึงไม่มีผลบังคับถึงเงินในบัญชีพิพาททั้งสอง บัญชีนี้ จึงกล่าวได้ว่า เมื่อผู้มรณะได้ถึงแก่ภรรณาภาพขณะเป็นพระภิกษุเงินตามบัญชีพิพาททั้งสองบัญชีซึ่งเป็นทรัพย์ของผู้มรณะที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศจึงตกเป็นของวัดโจทก์ซึ่งเป็นภูมิลำเนาของผู้มรณะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1623

คำพิพากษาฎีกาที่ 1816/2542 พ.ร.บ.คณะสงฆ์ พ.ศ.2505 มาตรา 33,34 ป.พ.พ.มาตรา 150, 1623, 1629ที่ดินพิพาทพระภิกษุ ส. ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศและเป็นกรรมสิทธิ์ของพระภิกษุ ส. ในขณะที่ถึงแก่ภรรณาภาพจึงตกเป็นสมบัติของวัดจำเลยที่ 1 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1623 แต่วัดมิใช่ทายาทโดยธรรมของพระภิกษุที่ถึงแก่ภรรณาภาพ ตามมาตรา 1629 ดังนั้น การที่จำเลยที่ 1 ร้องขอให้ศาลตั้งจำเลยที่ 2 เป็นผู้จัดการมรดกของพระภิกษุ ส. จึงมิใช่กรณีทายาทร้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดกเพื่อจัดแบ่งมรดกให้ทายาทการที่จำเลยที่ 2 จดทะเบียนรับโอนที่พิพาทในฐานะผู้จัดการมรดก จึงเป็นการถือกรรมสิทธิ์ที่พิพาทไว้แทนจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์โดยผลแห่งกฎหมาย แม้ก่อนถึงแก่ภรรณาภาพพระภิกษุ ส. ได้ทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินพิพาทให้แก่จำเลยร่วม และจำเลย

ร่วมได้ผ่อนชำระค่าที่ดินครบถ้วนแล้ว แต่เมื่อพระภิกษุ ส. ถึงแก่มรณภาพ ที่ดินพิพาทตกเป็นสมบัติของจำเลยที่ 1 โดยเป็นที่ธรณีสงฆ์ซึ่งจะโอนกรรมสิทธิ์ ได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 33 (2) และมาตรา 34 การที่จำเลยที่ 2 ในฐานะผู้จัดการมรดกพระภิกษุ ส. จดทะเบียนโอนขายที่พิพาทให้จำเลยร่วมแม่โดยความเห็นชอบของจำเลยที่ 1 จึงเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 หากจำเลยที่ 2 ได้นำที่พิพาทไปทำสัญญาจะซื้อจะขายให้แก่โจทก์ โจทก์ก็ไม่มีอำนาจฟ้องขอให้บังคับจำเลยทั้งสองจดทะเบียนโอนขายที่ดินพิพาทให้โจทก์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 997/2540 ป.พ.พ.มาตรา 1336,1623 พระครู น.ผู้มรณภาพมีบัญชีเงินฝากที่ธนาคารรวม 2 บัญชีบัญชีแรกเป็นมูลนิธิ วัดต.ของวัดโจทก์ ผู้มีสิทธิถอนเงินได้แก่ผู้มรณภาพร่วมกับกรรมการวัดอีก 2 คน ส่วนอีกบัญชีฝากในนามส่วนตัวผู้มรณภาพเป็นผู้ลงนามถอนเงินได้เอง เงินที่ยกให้นี้ถอนจากบัญชีเงินฝากส่วนตัว เมื่อเป็นเงินส่วนตัวของผู้มรณภาพผู้มรณภาพย่อมจะยกให้แก่ผู้ใดก็ได้ เมื่อพระครู น.ผู้มรณภาพได้ยกเงินจำนวนตามฟ้องให้แก่จำเลยโดยเสนหา กรรมสิทธิ์ในเงินย่อมตกเป็นของจำเลยนับแต่วันรับการยกให้ เงินจำนวนนี้ไม่ใช่ของผู้มรณภาพอีกต่อไปจึงไม่เป็นมรดกตกแก่โจทก์ซึ่งเป็นวัดในพระพุทธศาสนา แม้จำเลยจะมีได้ออกเงินช่วยค่าพยาบาลรักษาผู้มรณภาพ โจทก์ก็ฟ้องเรียกเงินคืนไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1807/2536 ป.พ.พ.มาตรา 1623,1713 เมื่อเจ้ามรดกเป็นพระภิกษุถึงแก่มรณภาพโดยมิได้ทำพินัยกรรมไว้เงินของเจ้ามรดกที่ได้มาในระหว่างที่อยู่ในสมณเพศจึงตกเป็นสมบัติของผู้คัดค้านซึ่งเป็นวัดที่เป็นภูมิลำเนาของเจ้ามรดก แม้ผู้ร้องที่ 2 จะเป็นบุตรนอกกฎหมายที่เจ้ามรดกได้รับรองแล้วและเป็นทายาทโดยธรรมก็หาสิทธิในเงินดังกล่าวไม่ จึงไม่ใช่ทายาทสำหรับเงินจำนวนนี้ และมีใช้ผู้มีส่วนได้เสียที่จะมาร้องขอให้ศาลตั้งเป็นผู้จัดการมรดกได้คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1064/2532 บิดามารดายกที่นาให้แก่พระภิกษุ ข. ภายหลังที่พระภิกษุ ข.บวชเป็นพระภิกษุ การที่พระภิกษุ ข.ขายที่นาแปลงดังกล่าวและนำเงินที่ขายได้ไปฝากธนาคารเงินที่นำไปฝากธนาคารรวมทั้งดอกเบี้ยที่ได้รับ ถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาในระหว่างที่อยู่ในสมณเพศ เมื่อพระภิกษุ ข.ถึงแก่มรณภาพเงินฝากดังกล่าวย่อมตกเป็นของวัดโจทก์ซึ่งเป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุ ข.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1265/2495 พระภิกษุถึงมรณภาพในขณะที่เป็นพระภิกษุอยู่ โดยมิได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินมรดกให้ใคร มรดกของพระภิกษุนั้นย่อมตกให้แก่วัดที่พระภิกษุนั้นอยู่ แม้ทายาทจะครอบครองที่ดินมรดกของพระภิกษุนั้นเกิน 10 ปีนับแต่วันมรณภาพทายาทนั้นก็จะเอาที่ดินมรดกนั้นไม่ได้ เพราะที่ดินมรดกนั้นเป็นของวัดจะใช้อยู่ความ 10 ปียันวัดให้เสียสิทธิหาได้ไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 903/2536 แม้พระภิกษุ ข.จะได้จดทะเบียนรับโอนที่ดินที่เช่าซื้อมาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศก็ตาม แต่พระภิกษุ ข.ได้เช่าซื้อและชำระค่าเช่าซื้อจนครบถ้วนแล้วก่อนที่จะมาบวชเป็นพระภิกษุซึ่งหาก ผู้ให้เช่าซื้อไม่จดทะเบียนโอนที่ดินให้ พระภิกษุ ข.ก็

ย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้ให้เช่าซื้อโอนที่ดินได้อันเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งที่พระภิกษุ ข.มีก่อนที่จะมาบวชเป็นพระภิกษุจึงต้องถือว่าพระภิกษุ ข.ได้ที่ดินมาแล้วก่อนที่จะบวชเป็นพระภิกษุการจดทะเบียนการได้มาในภายหลังเป็นแต่เพียงทำให้การได้มาบริบูรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1299 วรรคแรก เท่านั้นฉะนั้นเมื่อที่ดินมิใช่ทรัพย์สินที่พระภิกษุ ข.ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศจึงไม่ตกเป็นสมบัติของวัด ตามมาตรา 1623 หากแต่เป็นทรัพย์สินมรดกตกได้แก่บรรดาทายาทของพระภิกษุ ข. มาตรา 1624 ทรัพย์สินใดเป็นของบุคคลก่อนอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ทรัพย์สิน นั้นหากตกเป็นสมบัติของวัดไม่ และให้เป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมของบุคคลนั้นหรือบุคคลนั้นจะจำหน่ายโดยประการใดตามกฎหมายก็ได้

ประกอบกับทรัพย์สินก่อนอุปสมบทเป็นพระภิกษุ สามารถเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทได้ ไม่สามารถตกเป็นของสมบัติวัดไม่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1624” ทรัพย์สินใดเป็นของบุคคลก่อนอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ทรัพย์สินนั้นหากตกเป็นสมบัติของวัดไม่ และให้เป็นมรดกตกทอดแก่ ทายาทโดยธรรมของบุคคลนั้น หรือบุคคลนั้นจะจำหน่ายโดยประการใด ตามกฎหมายก็ได้”และทายาทโดยธรรม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1629 ทายาทโดยธรรมมีหลักลำดับเท่านั้น และภายใต้บังคับแห่งมาตรา 1630 วรรค 2 แต่ละลำดับมีสิทธิได้รับมรดกก่อนหลังดังต่อไปนี้ คือ (1) ผู้สืบสันดาน (2) บิดามารดา (3) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน (4) พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน (5) ปู่ ย่า ตา ยาย และ (6) ลุง ป้า น้า อา คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นก็เป็นทายาทโดยธรรมภายใต้บังคับของบทบัญญัติพิเศษแห่งมาตรา 1635

มาตรา 1630 ตราบใดที่มีทายาทซึ่งยังมีชีวิตอยู่ หรือมีผู้รับมรดกแทนที่ยังไม่ขาดสายแล้วแต่กรณีในลำดับหนึ่งๆ ที่ระบุไว้ในมาตรา 1629 ทายาทผู้ที่อยู่ในลำดับถัดลงไปไม่มีสิทธิในทรัพย์สินมรดกของผู้ตายเลยแต่ความในวรรคก่อนนี้มีให้ใช้บังคับในกรณีเฉพาะที่มีผู้สืบสันดานคนใดยังมีชีวิตอยู่หรือมีผู้รับมรดกแทนที่กัน แล้วแต่กรณี และมีบิดามารดายังมีชีวิตอยู่ ในกรณีเช่นนั้นให้บิดามารดาได้ส่วนแบ่งเสมือนหนึ่งว่าเป็นทายาทชั้นบุตร

คำพิพากษาฎีกาที่1316/2544 พ.ร.บ. คณะสงฆ์พ.ศ.2505 มาตรา 33, 34, 35 ป.พ.พ. มาตรา 1623 ป.วิ.พ.มาตรา 276, 285 จ. ถึงแก่กรรม ที่ดินของ จ. จึงตกทอดเป็นมรดกแก่ทายาทโดยธรรมรวมทั้ง ส. ซึ่งเป็นพระภิกษุจ. ด้วย ที่ดินที่ ส. ได้รับมรดกมาเช่นนี้มีใช้ที่ดินของวัด แม้จะได้มาในระหว่างที่อยู่ในสมณเพศ ส. จึงทำสัญญาจะซื้อขายที่ดินส่วนของตนซึ่งยังมิได้แบ่งแยกจากที่ดินเดิมให้แก่โจทก์ได้ การที่ ส. ดำเนินการแบ่งแยกโฉนดที่ดินเสร็จในเวลาต่อมาแต่ยังมิได้จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์แก่โจทก์ และถึงแก่ภรรณภาพเสียก่อนที่ดินดังกล่าวย่อมเป็นสมบัติของวัดจำเลยโดยผลแห่งกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1623

สรุป

ทรัพย์สินพระภิกษุก่อนอุปสมบทและหลังอุปสมบทแล้ว และทรัพย์สินของพระภิกษุมรณภาพ มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อยู่ 3 มาตรา

ด้วยกัน กล่าวคือ มาตรา 1622 พระภิกษุนั้นจะเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรมไม่ได้ เว้นแต่จะได้สืบทอดจากสมณเพศ มาเรียกร้องภายในกำหนดอายุความตามมาตรา 1754 แต่พระภิกษุนั้นอาจเป็นผู้รับพินัยกรรมได้ มาตรา 1623 ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศนั้น เมื่อพระภิกษุนั้นถึงแก่มรณภาพให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุนั้น เว้นไว้แต่ พระภิกษุนั้นจะได้จำหน่ายไปในระหว่างชีวิตหรือโดยพินัยกรรม และมาตรา 1624 ทรัพย์สินใดเป็นของบุคคลก่อนอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ทรัพย์สินนั้นหากตกเป็นสมบัติของวัดไม่ และให้เป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมของบุคคลนั้น หรือบุคคลนั้นจะจำหน่ายโดยประการใดตามกฎหมายก็ได้

ข้อเสนอแนะ

1. เห็นควรพระภิกษุสงฆ์ที่บวชในพระพุทธศาสนา ควรศึกษาหาความรู้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายหมายเกี่ยวข้อเช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ทรัพย์สินของพระสงฆ์
2. มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งในประเทศไทย สมควรที่จัดการเรียนการสอนและเปิดหลักสูตรนิติศาสตร์เพื่อให้พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ได้มีความรู้ในส่วนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์เพื่อจะได้บริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

เอกสารอ้างอิง

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 (ฉบับที่ 3) แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2560
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2535 (ชำระใหม่). เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2561 www.opsc.coj.go.th และ www.ssc.go.th
<http://deka.supremecourt.or.th>